

Správa o činnosti

Akreditačnej komisie, poradného orgánu vlády Slovenskej republiky, **za obdobie od 19. apríla 1999 do 31. marca 2001**

Akreditačná komisia, poradný orgán vlády Slovenskej republiky, v ďalšom len akreditačná komisia alebo stručne AK, v súčasnom zložení bola vymenovaná uznesením vlády Slovenskej republiky č. 260 zo dňa 31. marca 1999. Vymenúvacie dekréty odovzdal členom akreditačnej komisie predseda vlády SR p. Mikuláš Dzurinda 19. apríla 1999.

Akreditačná komisia predkladá správu o svojej činnosti podľa § 5 ods. 7 nariadenia vlády SR č. 422/1990 Zb. o akreditačnej komisii v znení neskorších predpisov za dvojročné obdobie od 19. apríla 1999 do 31. marca 2001. Toto obdobie budeme nazývať hodnotené obdobie.

O práci akreditačnej komisie dávajú podrobný prehľad zápisnice zo zasadnutí, ktoré sú od 1. januára 2000 verejne prístupné na domovskej stránke akreditačnej komisie www.akredkom.sk. Uznesenia jednotlivých zasadnutí sú spravidla číslované tromi číslami x.y.z; číslo x udáva poradové číslo zasadnutia akreditačnej komisie, číslo y označuje príslušný bod programu a číslo z vyjadruje číslo uznesenia v rámci daného bodu. V hodnotenom období sa akreditačná komisia stretla na 12 zasadnutiach, z toho jedno bolo mimoriadne. Na svojom 2. zasadnutí AK (uznesenie 2.2.1) zvolila predsedníctvo v zložení L. Bukovský, P. Návrat, M. Kupkovič, J. Vladár a M. Urban. Predsedníctvo podľa potreby prerokúva a navrhuje program zasadnutia AK, prípadne pripravuje materiály na rokovanie AK. V hodnotenom období došlo k jednej personálnej zmene v zložení AK v dôsledku konfliktu záujmov vyplývajúceho z ustanovenia § 2 ods. 2 citovaného nariadenia vlády (členstvo v komisii je nezlučiteľné s akademickou funkciou). Člen akreditačnej komisie prof. Ján Vladimír Michalko, ArtD. bol zvolený za dekana Hudobnej a tanečnej fakulty VŠMU. Vláda za nového člena akreditačnej komisie vymenovala v septembri 2000 prof. Daniela Fischera, akad. maliara.

1. Poslanie a úlohy akreditačnej komisie

Poslanie akreditačnej komisie určuje zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon") (najmä ustanovenia §§ 4, 10, 15 a 17), ako aj nariadenie vlády SR č. 422/1990 Zb. o akreditačnej komisii v znení neskorších predpisov. Pre svoju internú prácu AK vypracovala a schválila rokovací poriadok (pozri www.akredkom.sk). Akreditačná komisia v súčasnom zložení sa snažila o kontinuitu v práci predchádzajúcej komisie a po svojom vymenovaní si osvojila jej rokovací poriadok a postupy posudzovania spôsobilosti vysokých škôl (fakúlt). Na svojom 2. zasadnutí akreditačná komisia doplnila rokovací poriadok (uznesenie 2.1.1) o časť týkajúcu sa práce pracovných skupín.

Z nariadenia vlády vyplývajú pre akreditačnú komisiu (pozri www.akredkom.sk, curriculum vitae) najmä tieto konkrétne úlohy:

- 1) vyjadriť sa k návrhom na zmeny v organizácii vysokých škôl (§ 4, ods. 1 zákona),
- 2) posúdiť spôsobilosť fakúlt a vysokých škôl konať v príslušných študijných odboroch štátne skúšky, rigorózne skúšky, vo vedných odboroch doktorandské štúdium, dizertačné skúšky a udeľovať vedecko-akademickú (umelecko-akademickú) hodnosť PhD. (ArtD.), ako aj uskutočňovať habilitačné konanie a konanie na vymenúvanie profesorov (§ 4, ods. 2 – 4 zákona),

3) uskutočňovať periodické akreditácie fakúlt alebo akreditácie na podnet osoby alebo organizácie menovanej v § 5, ods. 1 citovaného nariadenia vlády,

4) uskutočňovať hodnotenie práce fakúlt vysokých škôl v SR v súlade s § 15, ods. 1, písm. c/ zákona č. 172/1990 Zb. o vysokých školách v znení neskorších predpisov.

Na vykonávanie týchto činností akreditačná komisia vypracovala tieto dokumenty (pozri www.akredkom.sk):

a) zásady na posudzovanie spôsobilosti fakulty (VŠ) konať štátne skúšky, rigorózne skúšky a obhajoby rigorózných prác v príslušných študijných odboroch,

b) zásady na posudzovanie spôsobilosti fakulty (VŠ) alebo inej ustanovizne vedy, vzdelávania, výskumu, techniky alebo umenia konať doktorandské štúdium, dizertačné skúšky a udeľovať vedecko–akademické alebo umelecko–akademické hodnosti (PhD., ArtD.).

c) zásady na posudzovanie spôsobilosti fakúlt (VŠ) uskutočňovať habilitačné konanie a konanie na vymenovanie profesorov,

d) osnovu akreditačného spisu,

e) osnovu hodnotenia vzdelávacej a vedeckej alebo umeleckej práce.

Zásady a) – c) boli schválené na 5. zasadnutí AK (uznesenie 5.2.1) po podrobnom prediskutovaní na 3. a 4. zasadnutí a po pripomienkovom konaní rektormi vysokých škôl a Radou vysokých škôl. Tieto sa obsahovo nelíšia od príslušných zásad predchádzajúcej AK, zmenili sme len poradie dôležitosti jednotlivých posudzovaných ukazovateľov.

Akreditačná komisia pokladá za jednu zo svojich najdôležitejších činností akreditáciu fakúlt podľa bodu 3). Je to príležitosť na bezprostredný kontakt AK s akreditovanou fakultou. Ako podklad na túto činnosť AK prijala postup a osnovu akreditačného spisu predchádzajúcej AK. Po preštudovaní akreditačného spisu pracovná skupina navštívi akreditovanú fakultu a pripraví správu. K správe sa vyjadrí akreditovaná fakulta. AK na spoločnom zasadnutí s predstaviteľmi akreditovanej fakulty prerokuje správu pracovnej skupiny. Po jej prerokovaní prijme uznesenie, ktoré má charakter odporúčania pre ministra príslušného rezortu, v ktorom je vysoká škola etablovaná.

Akademická obec SR prijala s nevôľou výsledky hodnotenia fakúlt (činnosť podľa bodu 4)), ktoré uverejnila AK v decembri 1998. Hlavná námietka spočívala v tom, že sa porovnávalo neporovnateľné a bolo zostavené poradie všetkých fakúlt podľa kvality. AK v súčasnom zložení pokladala túto kritiku za opodstatnenú a chcela sa negatívam vyvarovať. Preto prijala nový spôsob hodnotenia a na svojom 7. zasadnutí sa s predstaviteľmi MŠ SR (bod 1 zápisnice zo 7. zasadnutia) dohodla na hodnotení vysokých škôl podľa novo vypracovaných zásad a to dvojročne. Prvé hodnotenie na základe požiadavky ministra školstva p. Milana Ftáčnika bolo hotové v decembri 2000, aby ho MŠ SR mohlo využiť pri rozpise rozpočtu na vysoké školy na rok 2001.

Z Bolonskej deklarácie, podpísanej ministrami školstva 29 krajín Európy v júni 1999, ktorú podpísal aj minister školstva SR p. M. Ftáčnik, vyplývajú netriviálne úlohy pre slovenské vysoké školy a nepriamo aj pre akreditačnú komisiu. AK sa touto problematikou zaoberala a navrhla určité opatrenia.

2. Návrhy na zmeny v organizácii vysokých škôl

Akreditačná komisia posudzovala dva návrhy na zriadenie fakúlt: návrh na zriadenie Fakulty verejnej správy UCM v Trnave (uznesenie 4.4.14) a Fakulty medzinárodných vzťahov EU v Bratislave (uznesenie 4.4.15). Prvý návrh posúdila negatívne, druhý pozitívne.

Akreditačná komisia na svojom 6. mimoriadnom zasadnutí kladne posúdila návrh na zriadenie Katolíckej univerzity v Ružomberku (uznesenie 6.1.1).

3. Posúdenie spôsobilosti fakúlt

V hodnotenom období akreditačná komisia posúdila

125 žiadostí fakúlt o posúdenie spôsobilosti konať štátne skúšky, niektoré boli posudzované opakovane,

23 žiadostí fakúlt o posúdenie spôsobilosti konať rigorózne skúšky,

76 žiadostí o posúdenie spôsobilosti konať doktorandské štúdium a udeľovať vedecko-akademické (umelecko-akademické) hodnosti PhD. alebo ArD.,

64 žiadostí o posúdenie spôsobilosti uskutočňovať habilitačné konanie a konanie na vymenúvanie profesorov.

Na posúdenie takýchto žiadostí akreditačná komisia zriadila pracovné skupiny pre jednotlivé skupiny študijných odborov (uznesenie 2.5.2). Predsedom pracovnej skupiny je vždy člen akreditačnej komisie (zápisnica č. 1), členovia pracovných skupín sú prevažne učitelia vysokých škôl, vedecí pracovníci a predstavitelia profesijných organizácií. Žiadosť o posúdenie spôsobilosti musí byť dokladovaná podľa zásad AK. Po posúdení žiadosti v pracovnej skupine, predseda pracovnej skupiny predkladá akreditačnej komisii návrh na priznanie alebo nepriznanie spôsobilosti žiadateľa. Akreditačná komisia po eventuálnej diskusii o návrhu prijíma záver hlasovaním. Podrobný prehľad o posúdení takýchto žiadostí možno nájsť v zápisniciach z 3. – 5. a 7. – 12. zasadnutia AK.

Dnešná legislatíva umožňuje fakulte, ktorej sa neodporučilo priznať právo konať štátne skúšky, požiadať o posúdenie spôsobilosti znovu a to aj ihneď. Pokúsime sa vysvetliť podstatu problému, ktorý tým vzniká. Podľa citovaných zásad (pozri www.akredkom.sk), základnými požiadavkami na odporúčenie priznať právo konať štátne skúšky (či v bakalárskom alebo magisterskom štúdiu) je odbornosť personálneho obsadenia, laboratórne a technické vybavenie, informačné zabezpečenie, priebežná vedecká práca ako predpoklad pre kvalitu diplomových prác, zabezpečenie pedagogického procesu v profilových predmetoch internými učiteľmi a osobnosť, nazývaná garant, ktorá je zárukou kvality poskytovaného vzdelávania. Posúdenie splnenia týchto požiadaviek robia odborníci, členovia pracovnej skupiny. Je potrebné poznamenať, že kritéria jednotlivých pracovných skupín sú často diskutované na zasadnutiach AK a predstavujú približne rovnaké požiadavky na kvalitu. Predstavitelia mnohých fakúlt si však myslia, že tieto kritéria sú dosť flexibilné a preto sa sústreďujú na splnenie jediného kritéria: mať garanta, ktorý spĺňa presne definované požiadavky AK. Zabúdajú na to, že **ak študent absolvoval niekoľko ročné štúdium bez dostatočného zabezpečenia kvality poskytovaného vzdelávania** zo strany fakulty, **získanie kvalitného garanta v poslednom roku štúdia nemôže kvalitu napraviť**, inými slovami, zabúdajú na to, že **spôsobilosť konať štátne skúšky nespočíva** v zložení komisie pre štátne skúšky, ale **spočíva v zabezpečení kvality poskytovaného vzdelávania počas celého štúdia**. Toto je práve príčinou mnohých vážnych problémov (uznesenie 3.3.1 C/3) a dôvodom opakovaných žiadostí (napríklad uznesenia 7.5.1 C/1 a C/4, 9.3.1 C, 10.3.1 C). Navyiac, mnohé fakulty, v snahe takto splniť toto kritérium, zamestnávajú profesorov iných vysokých škôl, ktorých prevažne jedinou úlohou je poskytnúť svoje meno na splnenie požiadavky garanta. Zabúdajú na to, že AK musí posudzovať predovšetkým kvalitu poskytovaného vzdelávania a formálny garant to nezaručí. Pri opätovnom posúdení takto “opravenej“ žiadosti sú prekvapení, keď vyjadrenie AK je negatívne. Okrem neprijateľného “naprávania” kvality, akreditačná komisia pokladá za nemožné, aby si vysokoškolský učiteľ plnil v plnom rozsahu svoje povinnosti na dvoch (v niektorých prípadoch aj na troch) pracoviskách. Napomáha tomu i súčasné znenie Zákonníka práce, ktorý umožňuje viac pracovných pomerov na plný úväzok. Navyiac, členovia AK nevedia pochopiť, z akých zdrojov niektoré fakulty takýchto profesorov financujú, keď vysoké školstvo vo všeobecnosti trpí nedostatkom financií.

Na viacerých fakultách študenti študujú v študijných odboroch, v ktorých fakulta nemá priznané právo konať štátne skúšky (fakulty dokonca takéto štúdium ponúkajú, pozri

napríklad brožúru *Ako na vysokú školu*, ktorú v novembri 2000 vydalo Ministerstvo školstva SR a Ústav informácií a prognóz školstva – pozri uznesenie 10.8.1). Keď v januári 2001 MŠ SR poskytlo masovo – komunikačným prostriedkom informáciu, že pri rozdeľovaní časti rozpočtových finančných prostriedkov vysokým školám na rok 2001 podľa počtu študentov sa nebude brať do úvahy to, či študenti študujú v študijnom odbore, v ktorom má škola právo konať štátne skúšky alebo toto právo nemá, Predsedníctvo AK vyslovilo s týmto postupom nesúhlas a pokladalo ho za nezákonné. Toto stanovisko si jednoznačne osvojila i AK na svojom 11. zasadnutí (uznesenie 11.1.1). Medzitým minister školstva, p. M. Ftáčnik informoval AK (11.7), že fakulty, ktoré upozornil v zime 2000, aby neprijímali študentov na študijné odbory, v ktorých nemajú priznané právo konať štátne skúšky, nedostanú rozpočtové prostriedky na štúdium novo prijatých študentov.

Akreditačná komisia viackrát upozorňovala na to, že nedostatočné financovanie vysokých škôl ohrozuje kvalitu poskytovaného vzdelávania. Nedostatok financií postihuje vysoké školy vo viacerých smeroch. Nízke finančné ohodnotenie učiteľov a problémy so zabezpečením prevádzky škôl (poplatky za energiu) je viditeľná strana problému. Menej viditeľná strana problému spočíva v tom, že vysoké školy nemajú dostatočné finančné prostriedky na splnenie základného predpokladu pre plnenie svojho poslania, pre zabezpečenie kvalitného vzdelávania a pre vedeckú a umeleckú prácu. Niektoré vysoké školy dokážu nájsť čiastočné východiská získaním zahraničných grantových prostriedkov na svoje výskumné a umelecké projekty. Ale školy nemajú finančné prostriedky na vybavenie laboratórií, informačných prostriedkov, vydávanie študijnej literatúry – to vo väčšine prípadov získané granty neumožňujú. Akreditačná komisia konštatuje, že keď by bola striktná pri posudzovaní splnenia požiadavky uvedenej v bode 1. zásad na priznanie práva konať štátne skúšky, väčšina fakúlt vysokých škôl by takéto právo nezískala ako dôsledok nedostatočného financovania. **Súčasný stav ohrozuje kvalitu poskytovaného vysokoškolského vzdelávania a je potrebné prijať radikálne opatrenie.**

Pri posudzovaní žiadostí o priznanie práv konať štátne skúšky akreditačná komisia sa snaží zjednotiť názvy študijných odborov. Za podklad si berie klasifikáciu UNESCO vo forme ISCED97. Ministerstvo školstva SR prevzalo iniciatívu v dopracovaní tejto klasifikácie na podmienky SR (pozri 7.3). Konštatujeme, že v úzkej spolupráci s MŠ SR aplikácia jednotnej klasifikácie študijných odborov významne pokročila.

Z vlastnej iniciatívy a v súlade s požiadavkou Bolonskej deklarácie viaceré fakulty žiadali o posúdenie spôsobilosti konať štátne skúšky v bakalárskom štúdiu. Po prediskutovaní problematiky s MŠ SR sme dospeli k záveru (uznesenie 5.7.3), že **študijný program bakalárskeho štúdia ako ucelenej časti vysokoškolského vzdelávania musí umožniť absolventovi plnohodnotné uplatnenie sa v praxi.**

Musíme konštatovať, že najmenej formálnych problémov sa vyskytovalo pri posudzovaní spôsobilosti konať doktorandské štúdium a s tým súvisiacimi právami. Predložené žiadosti umožnili AK jednoznačné pozitívne alebo negatívne odporúčanie a prakticky nedošlo k rozporom AK s navrhovateľmi. Veľmi nízka úspešnosť študentov doktorandského štúdia však naznačuje, že je potrebné postup pri posudzovaní spôsobilosti konať doktorandské štúdium prehodnotiť. Jeho kvalita je ohrozená okrem iného neadekvátnym materiálnym a technickým vybavením príslušných pracovísk. Akreditačná komisia sa bude musieť problematike doktorandského štúdia intenzívne venovať a navrhnuť systematické opatrenia.

Členovia akreditačnej komisie (uznesenie 5.11.1 a 8.3.1) preskúmali realizované návrhy na vymenovanie profesorov v rokoch 1999 a 2000. Konštatujú, že mnohé návrhy sa svojou kvalitou zaraďujú na dolnú hranicu prijateľnosti a z **návrhov sa nedá dedukovať, že vymenovaní profesori sú uznávanými vedeckými alebo umeleckými osobnosťami.** Navyiac, kritéria viacerých fakúlt na menovanie profesorov sú neprimerané – nízke. AK sa

snaží v tomto smere o nápravu, ale nie vždy úspešne, lebo niektoré fakulty odmietajú spoluprácu (pozri napríklad uznesenia 7.4.1, 7.4.2, 7.4.4, 7.4.8, 7.4.9, 11.5.1 a uznesenie z 10. zasadnutia 7.4.1/B). Pokúsime sa o vysvetlenie tohto javu. Slovenské vysoké školy majú tendenciu neprimeranej expanzie študijných odborov a zriaďovanie fakúlt podobného zamerania (10 fakúlt prírodovedného charakteru, 8 fakúlt filozofickej orientácie, aspoň 12 fakúlt ekonomického zamerania, 4 právnické fakulty, podobne v technických odboroch). AK musí konštatovať, že na Slovensku **nemáme dostatočný počet odborníkov na zabezpečenie kvalitného štúdia v širokej škále študijných odborov a na takomto veľkom počte fakúlt podobného zamerania** a preto zákonite **dochádza k znižovaniu kvality poskytovaného vzdelávania**. Zabezpečenie potrebného počtu odborníkov (docentov a profesorov) na takýto počet študijných odborov sa uskutočňuje znižovaním nárokov na ich kvalitu.

4. Akreditačné konania

Na 1. zasadnutí akreditačnej komisie, v súlade s § 5 ods. 1 nariadenia vlády SR č. 422/1990 Zb. o akreditačnej komisii v znení neskorších predpisov, minister školstva SR, p. Milan Ftáčnik požiadal AK o akreditáciu všetkých fakúlt Akadémie umení v Banskej Bystrici, Trenčianskej univerzity v Trenčíne a Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. V súlade s nariadením vlády AK schválila predsedov pracovných skupín na toto akreditačné konanie (uznesenie 1.1.1), ako aj pracovné skupiny (uznesenie 2.4.1). Pracovné skupiny vyžiadali a posúdili akreditačné spisy fakúlt menovaných troch vysokých škôl a na 4. zasadnutí AK bolo akreditačné konanie uzavreté (uznesenia 4.4.1 – 4.4.3, 4.4.5 – 4.4.8, 4.4.10 – 4.4.12). AK urobila celkový záver o týchto akreditovaných vysokých školách a odporučila:

- Akadémii umení v Banskej Bystrici **zrušiť** (uznesenie 4.4.4), prípadne vytvoriť Fakultu umení na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici,
- Fakultu mechatroniky a Fakultu špeciálnej Techniky TU Trenčín **zlúčiť**, Fakultu sociálno – ekonomických vzťahov TU **zrušiť a premenovať** TU Trenčín tak, aby v názve nebolo slovo univerzita (uznesenie 4.4.9),
- **zlúčiť** UCM v Trnave s Trnavskou univerzitou v Trnave (uznesenie 4.4.13).

Minister školstva akceptoval všetky odporúčania AK uvedené v týchto uzneseniach. **Akreditačná komisia konštatuje, že žiadne z týchto odporúčení sa nerealizovalo.**

V súlade s § 5, ods. 1 nariadenia vlády akreditačná komisia uskutočňuje akreditačné konanie fakúlt a to buď na podnet tam uvedených subjektov alebo ako periodické akreditácie podľa vypracovaného plánu. Prehľad o akreditačnom konaní fakúlt v referovanom období podáva priložená tabuľka.

Akreditačné konanie fakúlt je dobrá príležitosť na dôkladné poznanie práce fakulty. AK sa snaží túto príležitosť využiť na vyzdvihnutie pozitívnych stránok práce akreditovanej fakulty a na konštruktívnu kritiku nedostatkov, spravidla doplnenú odporúčaniami na ich odstránenie. Zo strany mnohých fakúlt sa stretávame s porozumením. Vyskytli sa však aj prípady, keď sa zdá, že cieľom nie je kvalita, ale formálne práva fakulty. Markantným prípadom bol proces akreditácie Filologickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, v ktorom AK musela dvakrát meniť svoje závery (zápisnica č. 8 a 10, uznesenie 10.7.4 a jeho zmena na 11. zasadnutí).

5. Hodnotenie vysokých škôl

Podľa § 15 ods. 1 písm. c/ zákona o vysokých školách ministerstvo školstva “rozdeľuje finančné prostriedky...s **prihliadnutím na hodnotenie práce vysokých škôl a fakúlt akreditačnou komisiou**”. V súlade s tým, sa AK na svojom 7. zasadnutí dohodla s

ministrom školstva na hodnotení fakúlt slovenských vysokých škôl podľa novo vypracovaných zásad.

Akreditácia a evalvácia sú dva rozličné, aj keď príbuzné procesy. Pri akreditácii AK dáva odpoveď áno/nie na otázku, či akreditovaná fakulta spĺňa minimálne štandardy na vykonávanie určitých úkonov. Pri evalvácii AK hodnotí kvalitu práce fakúlt. Výsledkom evalvácie, tak ako sa tento proces ustálil od roku 1991, je okrem iného zaradenie fakúlt podľa kvality plnenia ich poslania do skupín “a” (výborné fakulty), “b” (štandardné fakulty), “c” (uspokojivé fakulty). Symbolom “d” sú označené fakulty, ktoré nedosiahli požadovanú minimálnu úroveň vzdelávania a vedeckej alebo umeleckej činnosti a symbolom “n” fakulty, ktoré neposkytli AK podklady a neboli hodnotené.

Proces evalvácie zákon bližšie nešpecifikuje, detaily celého postupu ponecháva (podľa nás správne) na akreditačnú komisiu. Už prvá AK ustanovená v r. 1990 definovala v r. 1991 pravidlá tohto procesu. Prvá evalvácia sa uskutočnila v r. 1992 a orientovala sa prakticky výlučne na výkony fakúlt vo vedeckej (umeleckej) práci. Subjektami, ktoré predkladali svoje hodnotiace správy a výsledky práce, ku ktorým sa vyjadrovala AK, boli fakulty. Pri voľbe postupu AK spolupracovala s predstaviteľmi SAV. Odvtedy sa v podstate zachováva kontinuita, aj keď s určitými zmenami vyplývajúcimi zo získaných skúseností.

Pri tvorbe koncepcie si AK uvedomovala citlivosť otázky metodiky evalvácií. Koncepcia (pozri www.akredkom.sk) bola predložená akademickej obci na pripomienkovanie v októbri 1999. Na spoločnom zasadnutí so Slovenskou rektorskou konferenciou v októbri 1999 AK informovala rektorov slovenských vysokých škôl o koncepcii hodnotenia a žiadala ich o pripomienky. V decembri 1999 AK konštatovala (uznesenie 5.6.1), že pripomienok ku koncepcii hodnotenia z vysokých škôl bolo málo. V januári 2000 (uznesenie 6.2.1) AK znovu vyzvala vysoké školy o pripomienky a súčasne žiadala fakulty o vypracovanie podkladov na hodnotenie. Predseda AK oboznámil s postupom evalvácie rektorov VŠ listom (pozri www.akredkom.sk) v januári 2000. Do konca júna 2000 akreditačná komisia získala požadované podklady od všetkých fakúlt (s výnimkou Právnickej fakulty UK). AK zohľadnila výkony fakúlt za roky 1998 – 1999. Predpokladáme, že aj v budúcnosti bude dvojročný interval hodnotenia optimálny.

Pre každú skupinu odborov vytvorila AK pracovnú skupinu a podskupiny, spolu trinásť (uznesenie 8.4.1), z členov AK a externých expertov. Akreditačná komisia rozdelila jednotlivé fakulty do skupín podľa ich zamerania. Vyhodnotenie podkladov (po ich eventuálnej kontrole priamo na fakulte) urobili pracovné skupiny ustanovené pre vyššie uvedené skupiny fakúlt. Na stretnutiach predsedov pracovných skupín sa zladili váhy indikátorov pre fakulty s rôznym poslaním (čo bolo jedným z najväčších problémov). Striktne sa definovali indikátory pre fakulty, ktoré definovali svoje poslanie ako “výskumné”. AK vopred deklarovala, že tieto musia byť podobne náročné ako na príbuzných ústavoch SAV.

Návrhy pracovných skupín boli prerokované na 10. zasadnutí AK (uznesenie 10.2.1) a výsledky hodnotenia boli prezentované podľa skupín. Záverečné porovnanie a hodnotenie v piatich skupinách fakúlt urobilo plénum AK (pozri prílohu k bodu 2 z 10. zasadnutia AK). Akreditačná komisia odmieta porovnávať výsledky hodnotenia v rozličných skupinách. AK musí na základe získaných informácií konštatovať, že kvalita poskytovaného vzdelávania na jednotlivých fakultách je rozličná. Na niektorých fakultách je založená na výsledkoch vedeckého výskumu alebo umeleckej činnosti svojou kvalitou porovnateľnou so svetom, na iných fakultách nie je možné takéto porovnanie. Pracovníci mnohých fakúlt prezentujú totiž výsledky svojej vedeckej alebo umeleckej činnosti v publikáciách lokálneho dosahu (v zborníkoch).

Postoj fakúlt k hodnoteniu, ktoré je k viacerým z nich kritické, je veľmi variabilný. Námietky vedenia niektorých fakúlt sú voči transparentnosti. AK konštatuje, že zásady hodnotenia fakúlt boli vopred zverejnené listom predsedu AK rektorom vysokých škôl zo dňa

28. 1. 2000 a sú na webovskej stránke AK (www.akredkom.sk). Akreditačná komisia sa snaží, aby proces evalvácie bol konštruktívny a preto ponúka (uznesenie 11.7.1) rektorom vysokých škôl alebo nimi povereným pracovníkom možnosť nahliadnuť do všetkých materiálov poskytnutých fakultami a urobiť si vlastný úsudok. Odmieta požiadavky vedenia niektorých fakúlt vopred zverejniť váhy, ktoré prikladá jednotlivým scientimetrickým indikátorom. Znamenalo by to návrat k odmietanému bodovaciemu systému. Fakulty majú značnú autonómiu a nemôžu sa vzdať zodpovednosti za svoje smerovanie tak, aby čo najlepšie plnili svoje poslanie pri komplexnom posúdení ich práce expertami, ktoré nezohľadňuje len formálne scientimetrické parametre, ale aj kvalitu výstupov fakúlt.

Ministerstvo školstva SR sa rozhodlo pri rozdeľovaní rozpočtových finančných prostriedkov na vysoké školy v roku 2001 použiť novú metodiku. Podľa tvrdenia predstaviteľov MŠ SR prvé **použitie tejto metodiky neumožnilo rešpektovať výsledky evalvácie za roky 1998 a 1999.**

6. Medzinárodné aktivity AK

Na jar roku 2000 akreditačná komisia dostala ponuku na vstup do medzinárodnej organizácie International Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE) a súčasne pozvanie na pracovné stretnutie tejto organizácie v dňoch 4. – 5. mája 2000 v Budapešti. Obidve ponuky AK prijala a L. Bukovský a M. Urban sa zúčastnili workshopu v Budapešti. Workshop nám umožnil porovnať metódy práce AK s metódami iných podobných agentúr a konštatovať, že postupy Akreditačnej komisie, poradného orgánu vlády SR sú podobné postupom analogických zahraničných agentúr. Navyiac, môžeme konštatovať, že proces akreditácie je v Slovenskej republike dobre zavedený. Iniciovali sme stretnutie akreditačných agentúr stredoeurópskych krajín. Maďarská akreditačná komisia za finančnej podpory Svetovej banky zorganizovala takéto stretnutie v dňoch 18. a 19. novembra 2000 v Budapešti. Stretnutia sa zúčastnilo 13 zástupcov akreditačných komisií, ktoré sa navzájom informovali o metódach svojej práce. Počas stretnutia predstavitelia zúčastnených agentúr založili podsieť INQAAHE s názvom CEE Subnetwork of INQAAHE (CEE = Central and Eastern Europe). V záujme vzájomného uznávania sa, členské organizácie tejto podsiete sa dohodli vytvoriť databázu svojich expertov, ktorí môžu byť využívaní inými členskými organizáciami ako experti pri akreditáciách a hodnoteniach (pozri zápisnicu č. 10). CEE Subnetwork otvoril svoju domovskú stránku s adresou www.mab.hu/cee/. Prvé získané informácie z tejto podsiete boli pre prácu AK podnetné a dufame, že ďalšia spolupráca pomôže začleniť proces hodnotenia nášho školstva do medzinárodného rámca. Viacerí členovia AK využili aj iné príležitosti k tomu, aby sa osobne kontaktovali s členmi podobných agentúr v zahraničí a dostali tak AK do ich povedomia.

Na základe získaných informácií akreditačná komisia konštatuje, že väčšina európskych krajín za základnú podmienku realizácie Bolonskej deklarácie pokladá určitú formu akreditácie vysokých škôl, ktorá by bola prijateľná v iných krajinách. Napríklad mobilita študentov si vyžaduje stanovenie a splnenie minimálnych štandardov, ktoré by mala zaručiť medzinárodne akceptovateľná akreditácia v jednotlivých štátoch.

7. Organizačné a finančné zabezpečenie práce AK

Technicko-organizačný servis pre členov akreditačnej komisie zabezpečuje sekretariát AK, ktorý má dvoch pracovníkov. Prvý polrok práce AK bol poznačený tým, že predseda AK, sídlaci na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach nemal dostatočne pružný kontakt so sekretariátom v Bratislave. Po prekonaní určitých administratívnych prekážok na MŠ SR, od začiatku decembra 1999 sa tento kontakt podstatne zlepšil a je primeraný nárokom na komunikáciu medzi predsedom a sekretariátom. Navyiac, v jeseni 1999 sa sekretariát AK presťahoval do priestorov rektorátu Slovenskej technickej univerzity na Vazovovej ulici č. 5,

v Bratislave. Akreditačná komisia ďakuje vedeniu STU za vytvorené podmienky na prácu sekretariátu a tým aj celej AK.

Aj keď členovia AK sú poprední odborníci vo svojom odbore, nie vždy zvládajú nároky vyplývajúce z administratívneho charakteru práce. Navyiac, nie je asi správne, keď niekoľko stranovú správu pracovnej skupiny o výsledku akreditácie fakulty musí písať do počítača predseda pracovnej skupiny, špičkový odborník. Nemôžeme tomuto odborníkovi zazlievať, keď túto prácu nezvládne. Na porovnanie môžeme uviesť, že na takúto činnosť má Maďarská AK 16 odborných pracovníkov. Ročný rozpočet akreditačnej agentúry Veľkej Británie je okolo 50 miliónov libier. Podobne je to aj v iných krajinách.

Akreditačná komisia pri svojom vymenovaní sľúbila akademickej obci Slovenska transparentnosť svojho konania. Snaží sa to urobiť tak, že v najkratšom možnom čase dáva akademickej obci prostredníctvom rektorov slovenských vysokých škôl na vedomie výsledky svojej práce vo forme zápisníc zo svojich zasadnutí. Aby tento proces bol efektívnejší, AK zriadila domovskú stránku na internete s už uvedenou adresou www.akredkom.sk. Na tejto stránke sú verejnosti prístupné všetky interné dokumenty AK (rokovací poriadok, zásady na priznanie príslušných práv, podklady na akreditáciu, podklady na hodnotenie) a všetky zápisnice zo zasadnutí AK. Zatiaľ tvorba tejto stránky, aj keď sme presvedčení o jej vysokej kvalite, je "amatérska". Spomenuté medzinárodné aktivity AK si akútne vyžadujú, aby domovská stránka bola aj v anglickom jazyku. Túto prácu nám však žiaden amatér neurobí a preto sa spoliehame na príslub MŠ SR, že nám pomôže túto prácu nechať urobiť profesionálovi (najlepším riešením by bolo, ak by to bol ďalší pracovník sekretariátu AK). Informácie o Akreditačnej komisii, poradnom orgáne vlády SR, v anglickom jazyku možno nájsť na domovských stránkach www.mab.hu/cee a www.inqahe.nl. Podklady pre tieto stránky vypracovali členovia AK za pomoci správcov týchto stránok.

8. Závery a návrh opatrení

Na základe uvedeného navrhujeme opatrenia v dvoch smeroch: systémové opatrenia týkajúce sa slovenských vysokých škôl a opatrenia na zefektívnenie práce akreditačnej komisie.

Akreditačná komisia na základe svojej činnosti pozná stav vysokého školstva na Slovensku a preto si pokladá za povinnosť upozorniť vládu SR na najvážnejšie problémy, ktoré je potrebné urýchlene riešiť.

Masovému vzdelávaniu súvisiacemu s nárastom vysokoškolsky vzdelaných mladých ľudí v SR **musí predchádzať diverzifikácia** vysokých škôl. Dnes (okrem umeleckých, vojenských a policajných) je každá vysoká škola na Slovensku "univerzita". Ako sme už konštatovali, nemáme dostatok odborníkov pre takéto množstvo univerzít a navyiac, nie je ani potrebné, aby každé vysokoškolské vzdelávanie bolo univerzitného charakteru (nehovoriac o tom, že ani nie je). Pokladáme za potrebné, aby si jednotlivé fakulty definovali svoje poslanie primerané ich možnostiam a to v troch stupňoch: prevažujúce bakalárske vzdelávanie, prevažujúce magisterské (alebo doktorské) vzdelávanie a veľký podiel doktorandského štúdia. Každému z týchto poslání zodpovedajú aj požiadavky na kvalitu školy, hlavne na jej vedeckú alebo umeleckú činnosť.

Akreditačná komisia dôrazne upozorňuje, že všetky fakulty akútne potrebujú finančné prostriedky na zlepšenie svojho prístrojového vybavenia a prístupu k vedeckej literatúre. Na nedostatok literatúry dôrazne upozorňujú aj študenti. AK konštatuje, že vzhľadom na nedostačujúce financovanie je aj pre najlepšie fakulty čoraz ťažšie udržať úroveň vedeckého bádania a vzdelávania na európskej úrovni. **Vláda a Národná rada SR nesmú otáľať s reformnými opatreniami, smerujúcimi k racionalizácii a diverzifikácii**

vysokých škôl a zároveň so zvýšením podielu HDP určenému na financovanie vysokých škôl.

Akreditačná komisia očakávala, že výsledky hodnotenia vysokých škôl a priznanie práv konať štátne skúšky sa odrazí vo financovaní vysokých škôl pri rozdeľovaní rozpočtu na rok 2001. MŠ SR tieto ukazovatele nezobralo do úvahy. Slovenská rektorská konferencia a Rada vysokých škôl toto rozhodnutie zobrali na vedomie. Akreditačná komisia pokladá takýto postup za demotivujúci, rovnostársky, ktorý vyhovuje práve menej kvalitným fakultám. Kvalitatívne najlepšie fakulty zatiaľ márne protestujú. Ak sa pri delení rozpočtu berú do úvahy počty študentov a počty profesorov, tak to vedie nutne k zníženiu náročnosti: či na kvalitu uchádzačov o štúdium alebo kvalitu inaugurovaných profesorov, ktorá sa pohybuje na dolnej hranici únosnosti. Počet študentov závisí od poslania školy. Najviac sú poškodené práve najlepšie fakulty, ktoré poskytujú vzdelávanie na základe výsledkov svojej vedeckej alebo umeleckej činnosti a zákonite majú menej študentov na učiteľa. Ak vysoké školy majú byť v súlade s § 1 zákona o vysokých školách vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké ustanovizne, tak **pri ich financovaní sa musí brať do úvahy kvalita ich práce, vzdelávacej ale aj vedeckej alebo umeleckej**. AK odporúča vláde SR, aby sa v tomto smere stala okamžitá náprava.

Akreditačná komisia nerozumie **postupom viacerých fakúlt, ktoré podľa jej posúdenia konajú v rozpore so zákonom** a príslušné orgány štátnej správy z tejto činnosti nevyvodzujú žiadne dôsledky. Ide najmä o udeľovanie diplomov niektorými fakultami absolventom štúdia poskytovaného spoločnosťami s ručením obmedzeným za úplatu. Ak AK odporučila priznať škole právo konať štátne skúšky, tak to urobila na základe poznania poskytovaného vzdelávania v podmienkach školy a nie v podmienkach nejakej mimoškolskej organizácie. Niektoré fakulty prijímajú študentov na štúdium v študijných odboroch, pre ktoré fakulta nemá priznané právo konať štátne skúšky. Vyskytli sa aj prípady inaugurácie profesorov v odboroch, na ktoré príslušná fakulta nemala oprávnenie.

V procese zjednocovania Európy vystupuje do popredia požiadavka zaistenia kvality (quality assurance) vysokoškolského vzdelávania. V súlade s Bolonskou deklaráciou sa nepredpokladá jednotný európsky postup, ale necháva sa právo agentúram jednotlivých krajín. V našom prípade je to Akreditačná komisia, poradný orgán vlády SR. Európske štruktúry však budú potrebovať určitú dôveru k práci tejto agentúry. AK je si vedomá toho, že dôveru agentúr iných európskych krajín musí získavať postupne a preto sa snaží o spoluprácu s inými podobnými agentúrami a o ich uznanie už dnes. **AK** na takúto činnosť **potrebuje minimálne profesionálne vybavenie**: odborných pracovníkov komunikujúcich aspoň anglicky, odbremeniť členov AK od administratívnych prác, väčšiu pružnosť pri určitých činnostiach.

Odporúčania AK majú nemalý dosah na hospodársku stratégiu štátu, ale tomuto poslaniu nezodpovedá legislatíva o akreditačnej komisii. Je potrebné legislatívne zabezpečiť nezávislosť členov AK a ich postavenie, ktoré je veľmi náročné na čas a nemôže byť vykonávané ako čestná funkcia.

Kočovce, 30. marca 2001

Prof. RNDr. Lev Bukovský, DrSc.
predseda akreditačnej komisie

